

Mieli skaitytojai,

Šiame leidinyje pristatome Vytauto Didžiojo universiteto mokslininkų atlikto mokslo tiriamojo projekto rezultatus apie vyrų santykius su vaikais po skyrybų. Projektas „Šeimos deinstitutionalizacijos iššūkiai vaikų gerovei: vaikų išlaikymas iširus tėvų partnerystei“ (GER-2015/010) įgyvendintas 2015 m. spalio–2017 m. birželio mėnesiais, jį finansavo Lietuvos mokslo taryba pagal Nacionalinę mokslo programą „Gerovės visuomenė“.

Įgyvendinant projektą buvo atlikti du sociologiniai tyrimai su tėvais – vyrais, turinčiais skyriumi gyvenančių vaikų. Pirmojo tyrimo „Tėvystė iširus partnerystei“ metu apklausta 1500 Lietuvos vyrų siekiant išsiaiškinti vaikų išlaikymo ypatumus, tėčių kontaktų su vaikais dažnį, santykių kokybę. Antrojo tyrimo metu atlikti 25 interviu su vyrais tėvais, siekta išgirsti, kaip patys vyrai supranta tėvystę po skyrybų, su kokiais sunkumais susiduria. Be to, remiantis 2011 m. Lietuvos gyventojų surašymo duomenimis, projekto metu tirtos šeimų, susidedančių iš vienos motinos ir vaikų, demografinės ir socio-ekonominės charakteristikos, taip pat atlikta teisinės tvarkos, reglamentuojančios tėvų pareigas ir prievolės, analizė, Lietuvos situacija lyginta su kitų šalių padėtimi. Tyrimų rezultatai skelbti tarptautiniuose ir nacionaliniuose mokslo leidinių straipsniuose, pristatyti konferencijose.

Šiame leidinyje publikuosime tik menką dalį tyrimo rezultatų, kurie, mūsų nuomone, galėtų būti svarbūs ir įdomūs politikos formuotojams, teisėjams ir advokatams, vaiko teisių apsaugos specialistams, tėvams ir plačiajai visuomenei.

Projekto vykdytojai ir šio leidinio autoriai: Aušra Maslauskaitė (vadovė), Artūras Tereškinas, Marė Baublytė, Inga Kudinavičiūtė-Michailovienė, Vlada Stankūnienė.

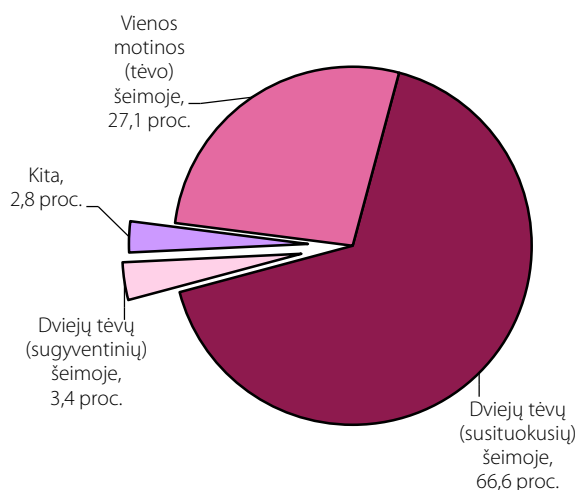
T u r i n y s

Kiek vaikų gyvena skyriumi nuo vieno iš tėvų Lietuvoje?	2
Kiek ir koku būdu skyriumi gyvenantys tėvai išlaiko vaikus Lietuvoje?	3
Kiek ir kaip skyriumi gyvenantys tėvai bendrauja su vaikais?	4
Vaiko gyvenamosios vietos nustatymas	5
Kaip tėvai vertina teismų darbą?	5
Tėvystės iššūkiai po skyrybų: vyrų požiūris	6

► Kiek vaikų gyvena skyriumi nuo vieno iš tėvų Lietuvoje?

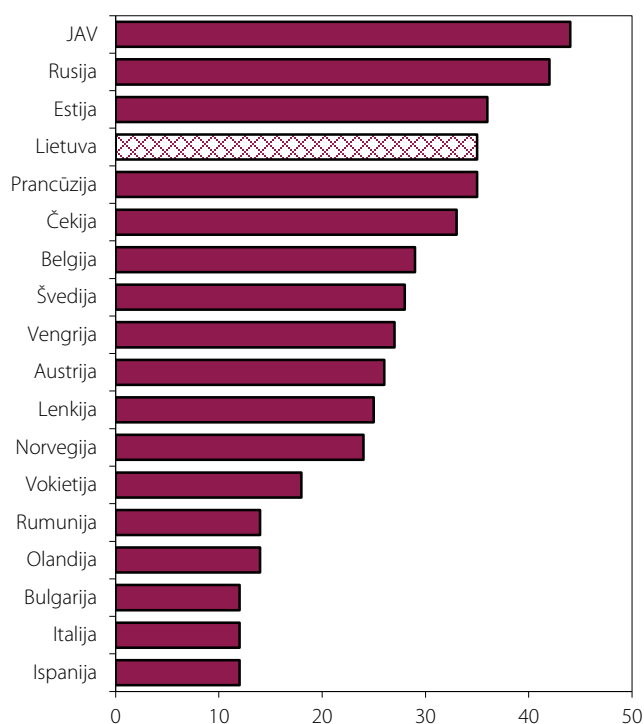
Skyriumi nuo vieno iš tėvų gyvenančių vaikų dalis – svarbus vaikų gerovės indikatorius. Jis išryškina ne tik vaikų gyvenimo šeiminius kontekstus, su jais susijusias rizikas, bet ir valstybės vaidmens poreikio mastus sprendžiant išlaikymo, tėvų ir vaikų bendravimo užtikrinimo klausimus.

1 pav. Nepilnamečiai vaikai Lietuvoje pagal šeimos tipą

Šaltinis: Stankūnienė, Baublytė, Maslauskaitė, 2016

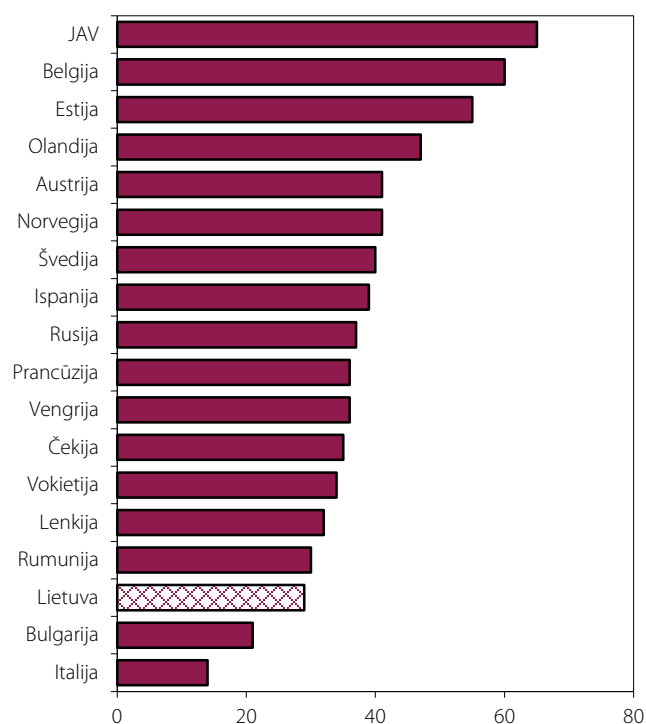
2 pav. Vaikų, kurių tėvai išsiskyrė, iki jiems suėjo 15 metų, dalis, proc.

Šaltinis: parengta pagal Andersson, Thomson, Duntava, 2016

- Lietuvoje maždaug kas trečias vaikas iki 18 metų (27,1 proc.) gyvena tik su vienu iš tėvų, dažniausiai – su motina (23 proc.), rodo 2011 m. Lietuvos gyventojų surašymo duomenys. Tai vienas aukščiausių rodiklių Europos Sąjungoje (1 pav.).
- Vaikų, augančių tik su motina, šeiminių situacijų skirtingos: didelė dalis vaikų (42 proc.) šio tipo šeimose atsiduria dėl tėvų skyrybų; net trečdalis tėvai susituokę, bet negyvena kartu; 18 proc. vaikų tėvai niekada negyveno sykiu ar nebuvo susituokę.
- Vaikų šeiminių situacijų įvairovė rodo, kad maždaug tik pusės jų išlaikymo ir bendravimo su skyriumi gyvenančiu tėvu klausimai sprendžiami ir įtvirtinami juridškai, kuomet tėvai įregistruoja ištuoką. Kitų vaikų atvejais tai tampa privačiu išyrančios šeimos reikalu, kuris nebūtinai sprendžiamas atsižvelgiant į vaiko gerovę ir interesus.
- Vaiko materialinė gerovė labiausiai pažeidžiama kaimiškų regionų niekada netekėjusių vienu motinų šeimose. Net pusės šių šeimų pagrindinės pajamos – pašalpos.

3 pav. Vaikų, kurie praėjus 6 m. po tėvų skyrybų, gyvena su motina ar tėvu ir su pamote ar patėviu, dalis, proc.

Šaltinis: parengta pagal Andersson, Thomson, Duntava, 2016

- Vis dėlto aptarti duomenys neatskleidžia išsamaus vaizdo, nes dalis vaikų tėvams išsituokus gyvena su patėvais ar pamotėmis. Jų išlaikymo ir bendravimo su biologiniu tėvu ar motina klausimai lieka aktualūs. Tačiau, kiek vaikų patiria tėvų skyrybas, o vėliau gyvena su patėviu ar pamote?
- Lietuvoje kas trečias vaikas (35 proc.), iki jam sukan-ka 15 metų, išgyvena tėvų skyrybas ar partnerystės iširimą (2 pav.). Pagal šį rodiklį mūsų šalis, sykiu su Estija ir Prancūzija, lyderiauja pasaulyje, mus lenkia tik JAV ir Rusija, šalys, kuriose šeimų nestabilumas turi senas tradicijas. Pastebėtina, kad Lietuvos vaikai daug dažniau išgyvena tėvų skyrybas nei Skandinavijos šalyse, Olandijoje, kurias dažnai įsivaizduojame klaidingai, kaip trapių šeiminių ryšių visuomenes.
- 30 proc. vaikų per šešerius metus nuo tėvų skyrybų ar partnerystės iširimo Lietuvoje pradeda gyventi šeimoje, kurioje atsiranda patėvis ar pamotė (3 pav.). Panaši tendencija būdinga daugeliui šalių, išskyrus JAV, Belgiją ir Estiją, kuriose daug didesnė dalis vaikų greta biologinės motinos ar tėvo įgyja ir patėvį ar pamotę.

Apibendrinant dera pažymėti, kad Lietuvoje maždaug kas trečias vaikas patiria tėvų šeimos iširimą vaikystėje, o pagal šį rodiklį esame viena iš lyderiaujančių šalių ne tik Europoje. Panaši dalis Lietuvos vaikų po tėvų skyrybų atsiduria „atkurtose“ šeimose (stepfamilies), kai motina ar tėvas užmezga naują partnerystę. Aukštas šeimos nestabilumas kelia įvairiapusių iššūkių vaikų gerovei, taip pat išryškina svarbų valstybės vaidmenį užtikrinant kartu negyvenančio tėvo ar motinos dalyvavimą išlaikant ir auklėjant vaikus.

Kiek ir koku būdu skyriumi gyvenantys tėvai išlaiko vaikus Lietuvoje? ◀

Vaiko išlaikymo prievolių vykdymas (alimentų mokėjimas) prisideda prie jo materialinės gerovės. Valstybės ir visuomenės požiūriu, disciplinuotas alimentų mokėjimas labai aktualus, nes mažina vaikų, augančių tik su vienu iš tėvų, skurdo riziką. Žvelgiant plačiau dera pabrėžti, kad dalyvavimas išlaikant vaiką itin svarbus, nes tiesiogiai susijęs su tėvo ir vaiko santykių tęstinumu, kuris dažnu atveju lemia vaiko raidą ir gyvenimo kokybę.

- Lietuvoje 58 proc. vyrų tėvų, privalančių išlaikyti vaikus, teigia, kad reguliariai moka vaiko išlaikymo pinigus; nemokančiųjų dalis sudaro 22 proc., o 20 proc. alimentus moka nereguliariai (4 pav.). Tačiau motinų vertinimai dėl tėvų dalyvavimo išlaikant vaikus yra nuosaikesni, jos dažniau deklaruoja, kad tėvai alimentų nemoka ir rečiau negu vyrai pripažįsta, kad vaiko alimentus gauna reguliariai. Skirtumai tarp tėvų ir motinų nuostatų akivaizdūs ir kitų šalių tyrimuose: tėvai linkę pozityviau vertinti savo indėlį, o motinos – jį nuvertinti (Mikelson 2008). Net ir atsižvelgiant į tai, nemokančiųjų alimentų ar tai darančių nereguliariai tėvų dalis yra nemaža.
- Kokias alimentų sumas deklaruoja mokantys tėvai? Maždaug trečdalis (34 proc.) teigia sumokantys iki 100 eurų per mėnesį, panaši dalis (33 proc.) – iki 150 eurų, penktadalis skiria iki 200 eurų, o kiek daugiau nei dešimtadalis – per 200 eurų. Septyni iš dešimties tėčių teigia alimentus visuomet pervedantys į banko sąskaitą.
- Vertinant tėčių dalyvavimą išlaikant vaikus būtina atsižvelgti ne tik į alimentų mokėjimą, bet ir į papildomai skiriamas lėšas. Apie 15 proc. tėvų teigė niekada ne-

skyrę jokių papildomų pinigų savo vaikams, dar tiek pat teigė neskyrę per praėjusius metus, bet tą darė anksčiau (5 pav.). Tačiau maždaug septyni iš dešimties tvirtina vaikų išlaikymui, be alimentų, skiriantys ir papildomų lėšų.

5 pav. Tėvų vyrų papildomai skiriamos lėšos vaiko reikmėms per metus iki tyrimo pradžios

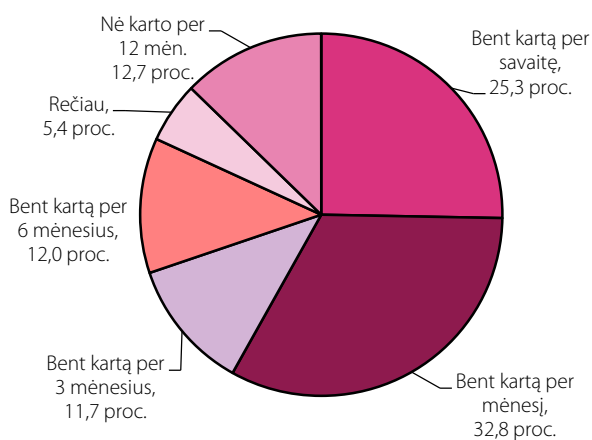
Šaltinis: parengta pagal tyrimo „Tėvystė iširus partneryste“, 2016 m. duomenis

- Dažniausiai papildomų pinigų tėvai skiria vaikų proginėms dovanoms (64 proc.), taip pat – perkant drabužius ir apavą (40 proc.), apie trečdalis tėvų skyrė pinigų pramogoms, kompiuterinei technikai, kišenpinigiams.

- Pusė tėčių (53 proc.) teigė, kad jų skiriamus alimentus ir kitus pinigų vaiko motinos leidžia tinkamai. Tik 7 proc. manė, kad jų skiriamas lėšas motinos leidžia netinkamai, tačiau nemaža dalis buvo neapsisprendę šiuo klausimu.
- Galima išskirti keletą pagrindinių veiksnių, sąlygojančių tai, ar tėvai prisideda prie vaikų išlaikymo:
  - santuokoje gyvenę vyrai daug dažniau moka alimentus nei gyvenę ne santuokoje ar iš viso negyvenę su vaiko motina;
  - aukštesnis tėvų išsilavinimas ir didesnės pajamos;
  - geri santykiai su vaiko motina;
  - dažnesni kontaktai su vaiku;
  - sukūrę naują šeimą arba susilaukę kitų vaikų dažniau moka nei tie, kurie po skyrybų lieka gyvenanti vieni.
- Šie rezultatai atkreipia dėmesį į keletą esminių dalykų, pabrėžiančių valstybės vaidmenį užtikrinant vaikų gerovę.
  - *Pirma*, nesantuokinių partnerystė teisiniu neapibrėžtumu daro neigiamą poveikį vaikų išlaikymo prievolėms vykdyti.
  - *Antra*, vaiko išlaikymo prievolių vykdymas bei vaiko ir tėvo santykių tęstinumas – susiję dalykai, todėl valstybė turi būti suinteresuota aktyvinti tėvo vaidmenį, pasitelkdama įvairias priemones. Pirmiausia – persvarstydama nuostatas dėl laiko, skiriamo tėčiui dalyvauti auklėjant ir auginant vaiką, trukmės.
  - *Trečia*, tėvystė – „kainuoja“, tačiau ne visi vyrai įstengia už ją „sumokėti“. Nestabilus užimtumas, žemas darbo užmokestis lemia nusišalinimą nuo ekonominių prievolių ir nušalinimą nuo artimesnių santykių su vaiku. Ekonominis pažeidžiamumas virsta tėvystės bauda.

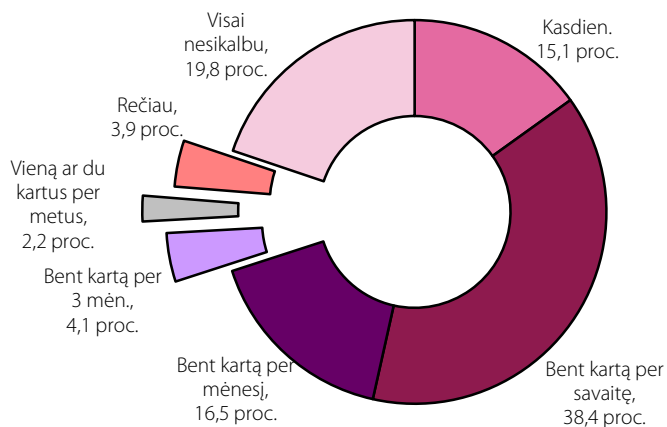
► Kiek ir kaip skyriumi gyvenantys tėvai bendrauja su vaikais?

6 pav. Tėvų susitikimų su vaikais iš iširusios partnerystės dažnis per metus iki tyrimo pradžios

Šaltinis: parengta pagal tyrimo „Tėvystė iširus partnerystei“, 2016 m. duomenis

7 pav. Tėvų bendravimas su vaikais po iširusios partnerystės telefonu, SMS ir kt. ryšio priemonėmis

Šaltinis: parengta pagal tyrimo „Tėvystė iširus partnerystei“, 2016 m. duomenis

Santykiai su tėvu, kuris nebegyvena kartu, vaikui turi ilgalaikės teigiamas pasekmes. Žinoma, nekalbama apie smurtaujančius, priklausomybių turinčius vyrus. Šie santykiai svarbūs ir tėvams. Tėvystė vyrams yra tapatybės, emocijų, socialinio statuso išteklius.

- Lietuvoje maždaug kas ketvirtas skyriumi nuo vaikų gyvenantis tėvas susitinka su savo atžalomis bent kartą per savaitę, apie 40 proc. tai daro bent kartą per mėnesį (6 pav.). Tačiau net trečdalis su vaikais matosi rečiau, o 13 proc. nesusitiko nė karto per metus iki tyrimo pradžios. Apibendrinant galima teigti, kad aktyvius ryšius su vaikais palaiko nedidelė dalis tėvų. Informacija apie tėvų susitikimų su vaiku dažnį, labai tikėtina, tiksliai atspindi realią padėtį, nes panašūs atsakymai gauti ir apklausus motinas, vienas auginančias vaikus.
- Lietuvoje tėvai su vaikais, kurie gyvena atskirai, susitinka rečiau negu kitose šalyse. Pvz., Jungtinėje Karalystėje net 47 proc. tėvų nurodė susitinkantys su vaikais bent kartą per savaitę (Bradshaw 1999).
- Betarpiško kontakto stoką bent iš dalies galima kompensuoti pasitelkus šiuolaikines komunikacijos priemones. 15 proc. vyrų teigia kasdien bendraujantys su vaikais telefonu, SMS ar Skype'u, dar 38 proc. tvirtina tai darą bent kartą per savaitę. Tačiau penktadalis tėvų net ir šiais būdais nepalaiko ryšių su vaikais (7 pav.).
- Kaip tėvai vertina santykių kokybę su vaikais? Dauguma laikosi pozityvios nuomonės: 66 proc. mano, kad santykiai su vaikais yra geri arba labai geri ir tik 13 proc. linkę

charakterizuoti kaip blogus arba labai blogus. Įdomu, kad tėvų santykių su dukromis ir sūnumis vertinimai esmingai nesiskiria. Be to, absoliuti dauguma vyrų teigia, kad pasiilgsta vaikų (82 proc.), didžioji dalis norėtų su vaikais praleisti daugiau laiko (63 proc.).

Apibendrinant dera pažymėti, kad Lietuvoje tėčių, gyvenančių skyriumi, kontaktai su vaikais nėra intensyvūs. Darytina išvada, kad tai turi neigiamų pasekmių ir vaikams, ir tėvams. Užsienio šalių tyrimų rezultatus apibendrinanti analizė rodo, kad po tėvų skyrybų ar partnerystės iširimo tėvystės santykių tęstinumas turi teigiamos įtakos vaiko socialinei, emocinei gerovei, jo akademiniam pasiekimams ir elgesiui (Adamson, Johnson 2013). Be to, santykiai susiję ir su disciplinuotu tėvo dalyvavimu išlaikant

vaiką. Taigi valstybė, siekdama užtikrinti visapusišką vaikų gerovę, privalo būti suinteresuota skatinti glaudžius tėvystės santykius. Lietuvoje pirmiausia būtina peržiūrėti teisinį mechanizmą, reguliuojantį tvarką, kuria nustatomas bendravimas su vaiku ir dalyvavimas jo auklėjime.

- *Pirma*, privalu suvienodinti bendravimo su vaiku ir dalyvavimo jį auklėjant tvarkos nustatymą susituokusiems, ištuoką registruojantiems ir santuokoje negyvenusiems tėvams.
- *Antra*, nustatant bendravimo su vaiku tvarką detaliau aptarti pagrindines bendravimo nuostatas. Be to, būtina sukonkretinti dalyvavimo auklėjant vaiką praktinį turinį (kuris iš tėvų sprendžia su vaiko sveikata ir švietimu susijusius klausimus), ypač jei tėvų santykiai konfliktiniai.

Vaiko gyvenamosios vietos nustatymas

Kintančios idėjos apie tėvystę, aktyvesnis tėvų įsitraukimas auginant vaikus, moterų profesinis užimtumas ir atsiradęs pripažinimas, kad santykiai su abiem tėvais būtini vaiko gerovei, daugelyje šalių paskatino pereiti prie tvarkos, kai po skyrybų vaikas dalį laiko gyvena su kiekvienu iš tėvų. Perėjimas prie šio modelio užtruko ne vieną dešimtmetį, jį skatino tiek visuomenės kaita, tiek ir tėvų interesus ginančių grupių spaudimas. Todėl įdomu įvertinti, ką šiuo klausimu mano išsiskyrę Lietuvos vyrai.

- Mūsų visuomenėje įsitvirtinusi praktika, kad vaikas po skyrybų lieka gyventi su motina. Teisės normose numatyta, kad vaiko gyvenamoji vieta nustatoma tik su vienu iš tėvų, o išlaikymą teikia tas, su kuriuo vaikas negyvena. Net ir tuo atveju, jei apsisprendžiama, kad vaikas dalį laiko gyvens su tėvu, dalį – su motina, tėvai šią padėtį gali forminti tik naudodami bendravimo su vaiku tvarkos nutartį, tačiau tas tėvas, su kuriuo nenustatyta gyvenamoji vieta, privalo teikti visą išlaikymą.
- Prancūzijoje, Belgijoje, Švedijoje, Nyderlanduose, Norvegijoje, Australijoje jau kuris laikas galioja teisinės normos, kuriose numatyta galimybė pasidalinti gyvenamąją vietą. Švedijoje 35 proc. vaikų iš išsiskyrusių šeimų lygią laiko dalį gyvena su kiekvienu iš tėvų, panaši padėtis yra Belgijoje (Nielsen 2013).

- Ką apie galimybę gyventi kartu su vaiku mano Lietuvos tėvai? Mūsų šalyje 28 proc. tėčių teigė, kad norėtų gyventi sykiu su vaiku, panaši dalis (30 proc.) – nenorėtų, likusieji (41 proc.) neturėjo aiškios nuomonės. Sunku įvertinti, ar šie rodikliai iš tiesų atspindi tėvų svajones, neapibrėžtus lūkesčius, ar realų nusiteikimą ir pasirengimą.
- Ne visiems tėvams nusistovėjusi vaiko gyvenamosios vietos nustatymo tvarka yra priimtina. 14 proc. tėčių nurodė, kad skiriantis jiems kilo daug, arba labai daug, konfliktų su vaikų motina dėl to, su kuriuo iš jų gyvens vaikai po skyrybų. Dar 16 proc. minėjo, kad šiuo klausimu susidarė konfliktinių situacijų. Įdomu, kad daug dažniau konfliktus minėjo tie, kurie tuo pačiu deklaravo norintys gyventi su savo vaikais.

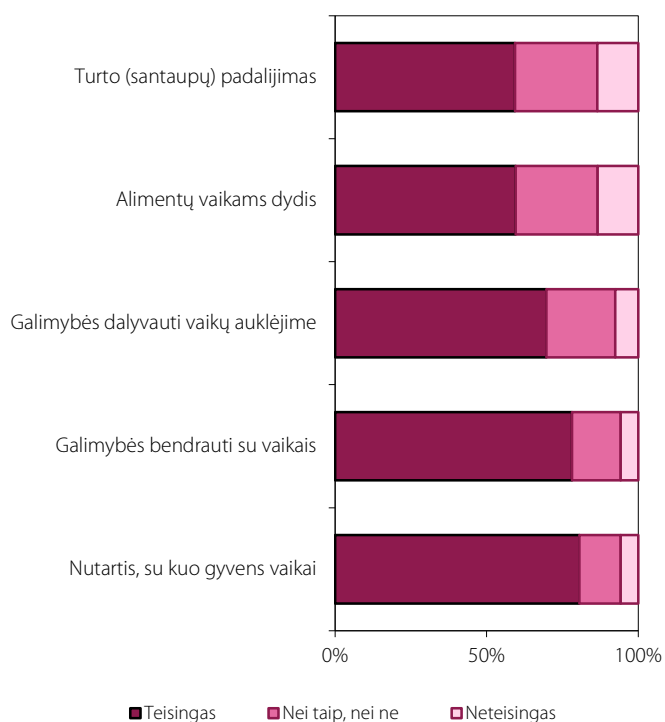
Vertinant esamą teisinį reguliavimą, kintamus socialinius tėvų vaidmenis ir paplitusias juos atitinkančias naujas praktikas reikia pradėti aktyvesnes diskusijas dėl teisinio reguliavimo pokyčių nustatant vaiko gyvenamąją vietą. Iš pradžių būtina išspręsti klausimus dėl vaiko išlaikymo, kai tėvai tarpusavyje sutaria ir atsižvelgdami į bendravimo su vaiku tvarką nustato, kad vaikas dalį laiko praleis su tėvu.

Kaip tėvai vertina teismų darbą?

Aktualu išsiaiškinti, kaip vertinamas teismų darbas sprendžiant su ištuoka susijusius klausimus. Vertinimo pobūdis ir rezultatai atskleidžia ne tik piliečių požiūrį į teisės normas ir jų įgyvendinimo praktikas, kurių metu teisės normos taikomos ir interpretuojamos. Svarbu ir tai, ar priimtus sprendimus tėvai laiko teisingus.

- Ištuokas įregistravę tėvai vyrai gana teigiamai vertina teismo priimtus sprendimus. Visais su ištuokos nutraukimu susijusiais klausimais teismo sprendimus teisingais savo atžvilgiu laikė didesnė dalis respondentų ir mažiau buvo tų, kurie manė, kad sprendimai neteisingi. Vis dėlto įdomu, kad vyrai nebuvo tokie

Šaltinis: parengta pagal tyrimo „Tėvystė iširus partneryste“, 2016 m. duomenis

pozityvūs dėl priimtų turtinių ir finansinių sprendimų kaip dėl vaiko gyvenamosios vietos ar bendravimo tvarkos. Taip, pavyzdžiui, 60 proc. pripažino, kad teismo sprendimas buvo teisingas dėl turto (santaupų) padalijimo, alimentų dydžio nustatymo, tačiau net 80 proc. vertino tuos nutarimus kaip teisingus, kurie buvo susiję su vaiko gyvenamosios vietos nustatymu (8 pav.).

- 7 proc. vyrų, kurie teismo sprendimus laikė neteisingais, buvo paprašyti nurodyti susidariusios padėties priežastis. Dažniausiai neteisingi teismo sprendimai buvo siejami su nekokybiškomis advokato paslaugomis ar ribotomis finansinėmis galimybėmis jas įsigyti. 61 proc. šios grupės vyrų tvirtino, kad buvusios žmonos advokatas geriau atstovavo jos interesams, o 43 proc. prisipažino, kad neturėjo lėšų samdyti advokato. Vis dėlto net pusė apklaustųjų tvirtino, kad teismo sprendimas – šališkas, nes teisėja buvo moteris ir labiau palaikė vaikų motiną. Dar 43 proc., svarstydami apie patirtą neteisingumą, nurodė kitą institucinę priežastį, t. y. jiems nepalankiai parengtą vaiko teisių tarnybos išvadą. Neretai minėtos ir buvusių partnerių tarpusavio santykių problemos. 51 proc. vyrų įsitikinę, kad buvusi partnerė juos apšmeižė, ir tai turėjo įtakos teismo sprendimui.

► Tėvystės iššūkiai po skyrybų: vyrų požiūris

Kaip Lietuvos vyrai priima iššūkius būti tėčiais po skyrybų? Su kokiais sunkumais jie susiduria norėdami jais išlikti ir kokias strategijas renkasi siekdami išspręsti kylančias problemas? Į visus šiuos klausimus tyrėjai ieškojo atsakymo remdamiesi 25 išsamiais sociologiniais interviu su vyrais.

Tyrimas atskleidė tris poskyrybinės tėvystės modelius, išryškėjusius tėčių pasakojimuose.

- Pirmasis įvardytinas naujaja tėvyste, kai siekiama sudeirinti tėvo kaip šeimos maitintojo ir aktyvaus vaiko augintojo vaidmenis. Tai – pasipriešinimo strategijos pasirinkimas, kai dėl glaudžių ryšių su vaiku tęstinumo iškyla grėsmė svarbiausiems lūkesčiams, pagal kuriuos tėvas siejamas su ekonominiais įsipareigojimais, o motina – su vaiko priežiūra. Ši vyrų grupė patiria teisės normų ir jų praktinio taikymo šališkumą. Viename interviu teigta: „Yra tokia viešoji nuomonė, kad tėvas negali pasirūpinti vaiku, jina yra išplitusi visur. Nuo teismų iki bet ko gatvėje, bobučių paklausk. Tėvas? Na, kaip jis gali vaiką auginti?“
- Antrasis poskyrybinės tėvystės modelis – ekonominė tėvystė, kai vyrai susitapatina tik su vaiko išlaikytojo vaidmeniu ir rezignuoja dalyvaujančiosios tėvystės atžvilgiu. Interviu atskleidė keletą būdų, sąlygojančių šios tėvystės modelį. Tai gali būti aštrūs konfliktai su buvusiomis sutuoktinėmis ar partnerėmis, didelis

atstumas tarp tėčių ir vaikų gyvenamosios vietos. Vis dėlto šį tėvystės modelį lemiamai formuoja tradicinės vyriškumo ir moteriškumo idėjos, būdingos šios grupės vyrams. Dėl tradicinių pažiūrų į tėvystę šios grupės vyrai patiria nemenkų sunkumų palaikydami santykius su vaikais, nes ir prieš skyrybas ne jie, o mamos labiausiai rūpinosi vaikų priežiūra.

- Trečiasis tėvystės modelis – nedalyvaujančioji tėvystė, kai vyrai nusišalina nuo finansinių įsipareigojimų ir santykių palaikymo su vaiku. Nors interviu metu šie vyrai tvirtino mylintys savo vaikus, jie nesugebėjo nei mokėti alimentų, nei lankyti vaikų. Pabrėžtina, kad šis modelis sietinas su vyrų socialiniu, ekonominiu pažeidžiamumu. Bedarbystė, skurdas, menkos pajamos verčia nusišalinti nuo vaiko išlaikymo, kuris pačių vyrų neretai suprantamas kaip tėvystės pamatas. Negebėjimą išpildyti ekonominių tėvystės lūkesčių paprastai lydi gėda, nepasitenkinimas, nusivylimas. Kasdienis „tėvo nevykėlio“ pojūtis skatina visiškai atsiriboti nuo santykių su vaikais. „Dabar aš nežinau, nei kur mano vaikai, nei kur mano tos žmonos, ir netgi nebandžiau jų ieškoti...“ – pasakojo vienas vyras. Nepasitenkinimą savimi ir gėdą šie tėvai švelnina kasdienybėje fantazuodami apie ateitį, kurioje ryški viltis, kad ryšiai su vaiku turėtų atsikurti.

Sukaupuose interviu nepasitenkinimo Lietuvos teisine sistema motyvas gana ryškūs. Žinoma, jis dažniau skambėjo naujosios ir ekonominės tėvystės pasakojimuose. Vyrai minėjo, kad teisinės sistemos normos yra ganėtinai šališkos. Pirmiausia, neatsižvelgiama į tėčių ekonominę padėtį (dažnu atveju jie verčiami mokėti alimentus, neatitinkančius jų pajamų dydžio) ir visai nekreipiama dėmesio į jų interesus, susijusius su vaikų auklėjimu (jungtinės vaiko globos institucijos mūsų šalyje nėra). Kai kuriais atvejais skyrybų procesai virsta karais tarp sutuoktinių, kuriuos paprastai laimi moterys, nes teismai skeptiškai vertina vyrų gebėjimus prižiūrėti vaikus.

Tyrimo duomenų analizė patvirtina ir užsienyje atliktų tyrimų rezultatus, kad, siekiant įveikti tėvystės įtampas po skyrybų, būtina bendradarbiauti su buvusiomis sutuoktinėmis. Vyrai gali laimėti daugiau ne remdamiesi teisine sistema, kuri dažnu atveju šališka jų atžvilgiu, bet tardamiesi su mamomis dėl vaikų lankymo grafikų ir kitų su vaikų priežiūra susijusių dalykų.

Tyrimo rezultatai iš dalies atspindi progresyvius vyriškumo pokyčius ir „gero tėčio“ modelio, grįsto lygiaverčiu tėčių dalyvavimu auklėjant vaikus, populiarėjimą Lietuvoje. Optimistiškai nuteikia tai, kad dalis tyrime dalyvavusių Lietuvos vyrų buvo pasirengę priimti pokyčius, įvykusius po skyrybų, pripažinti motinų reikmes bei vyraujančią jų vaidmenį, kai vaikai lieka gyventi su jomis, ir, nepaisant įvairių kliūčių, išlaikyti tvirtus santykius su vaikais.

Literatūra:

- Adamson, K., Johnson, S. (2013). „An updated and expanded met-analysis of nonresident fathering and child well-being“. *Journal of Family Psychology*, 24, 589–599.
- Andersson, G., Thomson, E., Duntava, A. (2016). „Life-Table Representations of Family Dynamics in the 21st Century“. *Stockholm Research Reports in Demography*, 12.
- Bradshaw, J. (1999). *Absent Fathers*. London: Routledge.
- Nielsen, L. (2013). „Sharede Residential Custody: review of the Research“. *American Journal of Family Law*, 21, 61–67.
- Stankūnienė, V., Baublytė, M., Maslauskaitė, A. (2016). „Vienų motinų su vaikais šeimos Lietuvoje: demografinės ir socioekonominės charakteristikos“. *Sociologija. Mintis ir veiksmas*, 38, 64–84.

Demografija visiems
Informacinis biuletenis
2017 m. Nr. 4
ISSN 2351-6887 (internetinis)
<http://dx.doi.org/10.7220/2351-6887.4>

Redaktorės   Vlada Stankūnienė, Aušra Maslauskaitė
Kalbos redaktorė   Onutė Gudžiūnienė
Maketuotoja   Marė Baublytė
Elektroninė prieiga   <http://smf.vdu.lt/centrai/demografiniu-tyrimu-centras/>

Užsakymo Nr. K17-047

Leidžia   Vytauto Didžiojo universitetas
Socialinių mokslų fakultetas
Demografinių tyrimų centras
Jonavos g. 66
LT-44191 Kaunas, Lietuva
el. paštas: mare.baublyte@vdu.lt